

Skatteutskottets yttrande

1982/83:2 y

över riksdagens utskottskommittés betänkande om riksdagens utskott
jämte vissa motioner

Till konstitutionsutskottet

I rubricerade ärende inskränker skatteutskottet sig till att ta upp två av de delfrågor som riksdagens utskottskommitté och vissa motionärer behandlat, nämligen hur beslutsprocessen i större ekonomiska frågor skall ske och till vilket utskott de alkoholpolitiska frågorna skall hänföras.

Beslutsprocessen i större ekonomiska frågor

Kommittén lägger inte fram något förslag som ändrar nuvarande regler för riksdagsbehandlingen av viktiga ekonomiska frågor men uttalar att det vore värdefullt om t. ex. finans- och skatteutskotten kunde enas om att bereda särskilt betydelsefulla ärenden i sammansatt utskott. I syfte att underlätta tillkomsten av sådana utskott föreslås ett tillägg till RO om antalet ledamöter och om ordförande i sammansatt utskott.

Skatteutskottet har inte något att erinra mot utformningen av detta förslag som undanröjer vissa hinder för bildandet av sammansatta utskott. Däremot finner utskottet det inte sannolikt att just de ekonomiska åtgärdspekten generellt sett skulle bli lämpligare behandlade genom att finans- och skatteutskotten behandlar sådana ärenden i ett sammansatt utskott. Av den som bilaga till betänkandet fogade redovisningen av riksdagens ekonomiska beslutsfattande 1971–1981 framgår att de viktigare besluten som regel omfattat ett betydande antal frågor som faller utanför såväl finans- som skatteutskottets kompetensområden. Spridningen på olika utskotts områden kan också sägas ha ökat i och med att långtgående besparingsåtgärder ansetts påkallade. Att under dessa omständigheter låta ett sammansatt finans- och skatteutskott svara för de ekonomiska åtgärdspekten skulle lätt kunna leda till att övriga utskott uppfattar det sammansatta utskottet som en form av sådant överutskott som riksdagen tidigare tagit avstånd från. En sammanhållen riksdagsbehandling av ekonomiska åtgärdspaket och de motförslag i paketform som oppositionspartierna framför kan enligt utskottets mening endast vara meningsfull under förutsättning att partidisciplinen är total och voteringen i kammaren endast avser paketlösningarna. Så snart enskilda motionsyrkanden framförs som avviker från paketlösningarna måste paketen delas upp i sina beståndsdelar och voteringen avse de olika delarna. De praktiska fördelarna med en sammanhållen riksdagsbehandling framstår under sådana förutsättningar som ganska begränsade.

Av den tidigare nämnda redovisningen av det ekonomiska beslutsfattandet framgår att de hittills tillämpade formerna för sådana beslut endast i ett fall lett till att ett principbeslut om den ekonomiska politiken kommit att strida mot ett senare beslut om beskattningens höjd och att det i detta fall förelåg mycket speciella omständigheter. Utskottet anser det vara att tillgripa mera våld än nöden kräver när på grundval av bl. a. denna incident och en viss brist på samordning under det urtima riksmötet 1980 – vilket dock inte ledde till några motstridiga beslut – Rolf Rämgård och Rolf Andersson (båda c) i motion 1981/82:1158 kräver sammanslagning av finans- och skatteutskotten. I motion 1981/82:2533 av Eric Enlund m. fl. (fp, s, m, c) begärs i anslutning till det nu föreliggande betänkandet utredning om beslutsprocessen i större ekonomiska frågor. Motionärerna hänvisar därvid delvis till samma frågor som behandlas i den tidigare nämnda motionen.

Enligt skatteutskottets mening kan det emellertid vara motiverat att nu påbörja en översyn av regeringsform och riksdagsordning mot bakgrund av de hittills vunna erfarenheterna av den nya grundlagen. Syftet bör då främst vara att skapa klarare och enklare regler för utskottens och kammarens arbete. Utskottet har i olika yttranden och betänkanden förutsatt att vissa gränsdragningsproblem rörande skatter och avgifter borde tas upp till prövning i sådant sammanhang. Det finns vidare enligt utskottets mening skäl att ifrågasätta om de omständigheter som ledde till att tullagstiftningen fick en viss särställning i regeringsformen inte förlorat i betydelse genom möjligheten att låta det sammansatta finans- och skatteutskottet utöva viss del av riksdagens finansmakt under tid då riksmöte inte pågår. Det kan enligt utskottets mening förutsättas att det också finns andra frågor gällande kammaren och utskotten som bör prövas vid en sådan översyn. Skatteutskottet finner därför att konstitutionsutskottet bör överväga att tillgodose yrkandet i motion 1981/82: 2533 genom att begära en mera allsidig översyn av de lagregler som reglerar riksdagens arbete och till följd härav avstyrka bifall till motion 1981/82: 1158.

Ärenden om alkoholpolitiken

I fråga om ärendefördelningen mellan utskotten föreslår kommittén bl. a. att de alkoholpolitiska frågorna – bortsett från rena skattefrågor – förs över från skatteutskottet till socialutskottet. Någon annan motivering för denna åtgärd än att det är kommitténs bestämda uppfattning att de alkoholpolitiska frågorna hör hemma i socialutskottet framförs inte. Skatteutskottet finner detta förvånansvärt med hänsyn till att utskottet i sitt tidigare yttrande till konstitutionsutskottet i denna fråga, vilket är fogat som bilaga till betänkandet, framfört enligt utskottets mening tungt vägande skäl för att bibehålla nuvarande ordning. Om kommitténs ställningstagande beror på den felaktiga redovisning av den nuvarande ärendefördelningen mellan SkU och SoU som anges på s. 18 i betänkandet (där SkU påstås handlägga

anslagsfrågor och SoU övriga frågor inom alkoholpolitiken, medan det verkliga förhållandet är det motsatta) eller på andra omständigheter undandrar sig utskottets bedömande. Utskottet vill emellertid med hänvisning till sitt tidigare yttrande ånyo understryka det nära sambandet mellan tillverknings- och beskattningsreglerna på alkoholområdet och beskattningsinstrumentets centrala och avgörande roll i alkoholpolitiken. Mot denna bakgrund har utskottet funnit att en klar och praktisk gränsdragning är att bibehålla nuvarande ärendefördelning som innebär att frågor om alkohollagstiftningen behandlas av skatteutskottet, medan alla frågor om anslag, information och alkoholistvård behandlas av socialutskottet. Skatteutskottet underströk i sitt tidigare yttrande också vikten av kontinuitet i riksdagsbehandlingen av de olika ämnesområdena, oavsett hur ärendena fördelas mellan departementen. Den ändring av departementsindelningen som kommer att genomföras av den nya regeringen bestyrker enligt utskottets uppfattning vikten av att gränserna mellan utskotten inte ändras på sådana grunder. Skatteutskottet anser således att konstitutionsutskottet bör avstyrka kommitténs förslag till ändring av tilläggsbestämmelsen 4.6.3 i riksdagsordningen liksom yrkandena i motion 1981/82:2534 av Karin Israelsson m. fl. (c, m, fp) och motion 1981/82:2535 av Göran Karlsson m. fl. (s, m, c, fp) om bifall till kommitténs förslag i denna del.

Stockholm den 26 oktober 1982

På skatteutskottets vägnar

ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Valter Kristenson (s), Stig Josefson (c), Rune Carlstein (s), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m), Olle Westberg (s), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Ingemar Hallenius (c), Bo Forslund (s), Egon Jacobsson (s), Karl Björzén (m), Björn Molin (fp), Anita Johansson (s) och Ewy Möller (m).

Avvikande mening

av Björn Molin (fp):

Vid flera tillfällen har riksdagen diskuterat handläggningen inom riksdagen av de s. k. "paket" med ett samlat grepp på finansiella och ekonomiska problem som regeringen presenterat i riksdagen. I kommittébetänkandet har också diskuterats hur riksdagen bäst skall kunna fatta konsistenta beslut i stora ekonomiska frågor. Finansutskottets ställning har därvid tillmätts särskild betydelse.

Dessa diskussioner har inte lett till en lösning som tillgodoser behovet av

en sammanhållen riksdagsbehandling av större ekonomiska "paket". Även i nuvarande parlamentariska läge behövs en samordnad behandling inom riksdagen av budgetförslaget och andra förslag i fråga om den ekonomiska politiken. Det finns därför anledning att på nytt pröva möjligheten att skapa en form för samordnad behandling av större ekonomisk-politiska förslag enligt de tankegångar som redovisas i motion 1981/82:2533.

Det torde vara svårt att finna en lösning där gränsdragningsproblem mellan skatteutskottet och socialutskottet i fråga om alkoholpolitiska frågor helt kan undvikas.

Övervägande skäl talar dock emot den av skatteutskottets majoritet förordade ståndpunkten att en enhetlig riksdagsbehandling av alkoholfrågorna bäst främjas av att nuvarande kompetensfördelning mellan skatteutskottet och socialutskottet bibehålls.

En förändring av alkoholpolitikens inriktning och organisation påbörjades 1977. Riksskatteverkets uppgifter på alkoholområdet överfördes då till socialstyrelsen, och lagstiftningen rörande tillverkning och försäljning av alkoholvaror flyttades samtidigt från budgetdepartementet till socialdepartementet. Våren 1980 togs i riksdagen ett aktivt alkoholpolitiskt handlingsprogram, där beskattningsfrågorna är en viktig, men ingalunda dominerande faktor. För att dämpa alkoholförbrukningen tas ett bredare grepp innefattande andra åtgärder för att dämpa konsumtionen, sociala insatser och förändrad informationsverksamhet.

Mycket talar därför i dag för att alkoholpolitiken skulle få en bättre och mera sammanhållen behandling om gränsdragningen på detta område mellan skatteutskottet och socialutskottet sker i enlighet med de riktlinjer som förespråkas i kommitténs betänkande och i motionerna 1981/82:2534 och 1981/82:2535.